

Stina Högnabba, Sanna Ranto, Vesa Keskinen,
Pirjo Mattila, Tiina Nurmi, Harri Taponen

KOOSTE NUORTEN HYVINVOINTIKERTOMUKSESTA 2014

SISÄLLYS

JOHDANTO	3
NÄKÖKULMIA AINEISTOSTA.....	4
KOOSTEENTYÖPROSESSI	6
HYVINVOINTIKERTOMUKSENTIEDOISTA TOIMENPITEIKSI.....	8
HYVINVOINNIN OSA-ALUEIDEN NOSTOT	9
Elämä ja terveys	9
Itsensä kehittäminen.....	11
Tulevaisuuden hallinta.....	13
Turvallisuus	18
Tunteet ja vuorovaikutus.....	21
Aktiivinen kansalaisuus.....	23
Yhdenvertaisuus.....	26
Luonto ja kestävä kehitys.....	27
TYÖPAJOISTA NOUSSEITA NÄKÖKULMIA NUORTEN PALVELUJEN KEHITTÄMISEKSI	29

JOHDANTO

Helsingin ylimpien päätöksentekijöiden eli kaupunginvaltuuston viesti on hyvin selkeä. Nuorten mahdollisuudet on nostettu strategiaohjelman ensimmäiseksi kokonaisuudeksi. Helsinki näkee, että nuorten hyvinvoinnin rakennuspalikat ovat opiskelu, työnteko, innostavat vapaa-ajan mahdollisuudet sekä osallisuus itseä koskeviin asioihin.

Nuorten palveluita tuottavat lukuisten kaupungin virastojen lisäksi järjestöt, seurakunnat ja valtiolliset toimijat. Strategiaohjelman viesti on selkeä myös palveluiden tulevaisuudesta: on päästävä yhden oven palveluihin. Nuoren ei apua ja tukea saadakseen tulisi joutua kiertämään ovelta toiselle. Nyt näin käy liian usein.

Yhteistyön onnistuminen on harvoin pelkästä asenteesta kiinni. Helsingissä nuorten palveluiden suuntaamisesta vastaa sivistystoimen apulaiskaupunginjohtajan vetämä Helsingin nuorten ohjaus- ja palveluverkosto. Vuonna 2012 toimintansa aloittanut verkosto kokoontuu 4–5 kertaa vuodessa. Jo ensimetreillä verkostossa huomattiin yleinen ongelma, että puhumme toistemme ohi. Käytämme samoja termejä, mutta tarkoitamme niillä eri asioita. Katsomme helposti palveluita ja nuoren elämää oman organisaatiomme lainalaisuuksista lähtien. Hyvinvointi nähdään eri tavalla eri organisaatioissa.

Yhteisen keskustelun ja toiminnan vahvistamiseksi päätettiin tukeutua Martha Nussbaumin toimintakyky-teoriaan (capability approach). Ajattelun mukaan yhteiskunnan tehtävä on tarjota jäsenilleen valmiudet elää täyttä elämää, mutta noiden toimintakykyjen käyttäminen on yksilön valinnanvapauden piirissä. Toimintakyvyt syntyvät yksilön ominaisuuksista sekä olosuhteista käyttäen noita toimintakykyjä. Nussbaum tukeutuu aristoteliseen hyveellisen elämän ajatukseen, jossa hyvä elämä on mahdollisuutta käyttää taitojaan ja kykyjään yhteisönsä hyväksi. Toimintakykyajattelu kääntää näkökulmaa pois palvelujärjestelmästä ja katsoo yksilöiden ja ryhmien todellisia mahdollisuuksia.

Helsinki uskoo, että toimivat palvelut edellyttävät tietoperustaista johtamista. Tämä kooste on ensimmäinen otos toimintakykyajattelun mukaisesta nuorten hyvinvointikertomuksesta. Noin 30 indikaattorilla, laajalla tutkimuskatsauksella sekä asiantuntijoiden ja nuorten ryhmähaastatteluilla on tunnistettu helsinkiläisten nuorten hyvinvoinnin peruskehityksiä sekä ryhmiä, jotka tarvitsevat lisää tukea.

Tämä kooste tehdään jatkossa vuosittain. Koosteen avulla nuorille palveluita tarjoavat voivat suunnata omaa toimintaansa. Nuorten ohjaus- ja palveluverkosto tekee vuosittain kärkinostot tästä koosteesta.

Tommi Laitio

Nuorisotoimenjohtaja

Helsingin kaupunki, nuorisosiainkeskus

NÄKÖKULMIA AINEISTOSTA

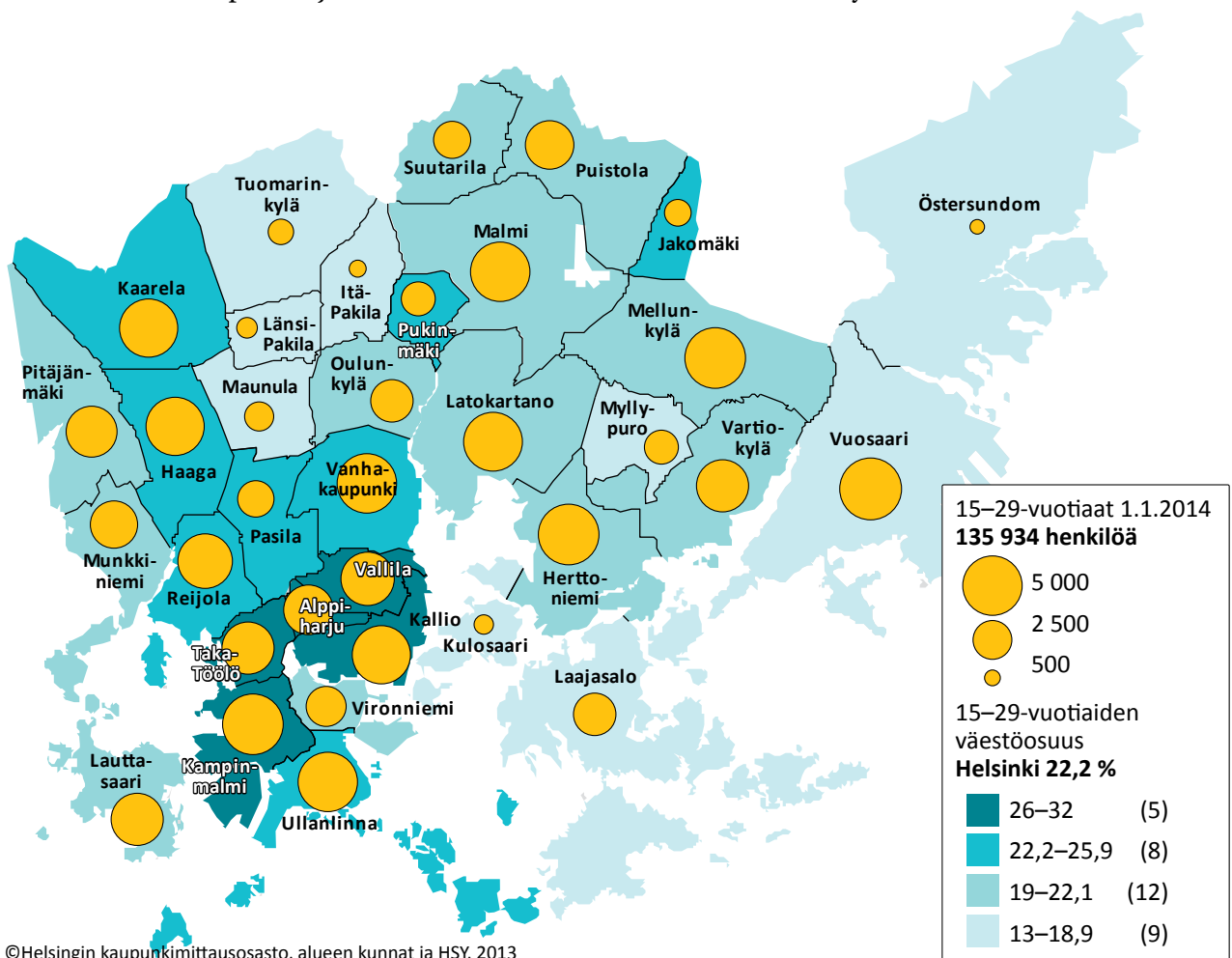
Vuoden 2014 aikana on asiantuntijoiden ja nuorten kanssa työpajoissa keskusteltu tilasto- ja rekisteriaineistosta ja peilattu niitä kokemuksiin. Näiden tilaisuuksien aineistojen pohjalta on koottu nostoja nuorten hyvinvoinnin tilasta ja kehityksestä Helsingissä.

- Nuorten terveystapatottumukset ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan. 80 prosenttia nuorista kokee terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi, ammattioppilaitoksissa opiskelevien terveyskokemus on jonkin verran heikompi. Huumeiden kokeilu ja käyttö alkoivat kasvaa 2008/2009, mutta nyt kasvu on pääosin taittunut. Lasten ja nuorten lihavuus on yleistynyt ja viime vuosina pysynyt yhtä yleisenä. Nuorilla on yhä puutteita ehkäisyssä. Maahanmuuttajat erottuvat elintapatottumuksissa, kuten liikunnassa, ylipainossa, terveydessä ja masentuneisuuden yleisyydessä.
- Kaikilla nuorilla ei ole varaa taloudellisista syistä harrastaa tai liikua. Nuorten aikuisten mielestä on tärkeää, että myös hieman vanhemmilla nuorilla on tarjolla sitoutumattomia paikkoja, joissa voi tavata samanhenkisiä.
- Ammatillisella koulutuksella menee hyvin; suosio on kasvanut ja keskeyttäminen on vähentynyt. Toisen asteen koulutukseen osallistumisessa on kuitenkin edelleen isoja alueellisia eroja Helsingin sisällä. Kotimaankielisistä työn ja koulutuksen ulkopuolella oli 4 prosenttia, vieraskielisistä 23 prosenttia.
- Perusopetuksen päättövaiheissa maahan tulleilla nuorilla, joilla ei ole perusopetuksen päättövaiheen valmiuksia, on haasteellista siirtyä toisen asteen opintoihin, joissa edellytetään tiettyä osaamista sekä suomen kielen hallintaa.
- Nuorten tulokehitys on ollut polarisoituvaa. Nuoret toivovat kesätyömahdollisuuksia. Ulkomaalaisena on vaikea päästä töihin Suomessa.
- Nuoret eivät tiedä riittävästi oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan. Etenkin maahanmuuttajataustaisilla on tiedon tarvetta palveluista. Toisaalta nuorten kokemusten mukaan mm. työnantajat ja oppilaitokset tietävät vielä liian vähän nuorten eri kulttuureista.
- Viidesosa peruskoululaisista ei pidä koulunkäynnistä. Koulukiusaamista kokeneiden osuus on vähentynyt viime vuosina. Edelleen kuitenkin neljäsosaa on kiusattu lukukauden aikana. Kiusaamisen vähentämisessä olisi tärkeää kiinnittää huomio ns. läppäpuhekkulttuuriin. Osa nuorista sanoo, ettei koulun kiusaamiseen aina puututa riittävästi.

- Seksuaalista väkivaltaa on kokenut yli viidesosa tytöistä, ammattiin opiskelevista tytöistä jopa kolmannes. Hlbtqiq-nuorilla (homo-, lesbo-, bi-, trans-, intersukupuolisella ja queer-nuorilla) on enemmän kokemuksia kielteisestä kohtelusta, syrjinnästä, syrjäytymisvaarasta ja väkivallasta (kansanvälisissä ja suomalaisissa tutkimuksissa osuudeksi on arvioitu noin 10 prosenttia).
- Yhdeksällä nuorella kymmenestä on yksi tai useampi ystävä, joiden kanssa voi keskustella luottamuksellisesti. Ensimmäisen polven maahanmuuttajat olivat yleisemmin vailla ystävää.
- Helsinkiläisistä nuorista suurempi osuus on yhden huoltajan lapsi kuin koko maassa. Nuorten keskusteluyhteys vanhempiinsa on parantunut viime vuosina. Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla oli muita nuoria selvästi yleisemmin keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa.
- Yhteisasuminen on kasvanut nuorten asumismuotona, yksinasuminen vähentynyt.

Kuva 1. 15–29 vuotiaat helsinkiläisnuoret

Helsingissä asui vuoden 2014 alussa 135 934 15–29-vuotiasta nuorta, eli useampi kuin joka viides helsinkiläinen kuuluu tähän ikäryhmään.

©Helsingin kaupunkimitta- ja tutkimuskeskus, alueen kunnat ja HSY, 2013

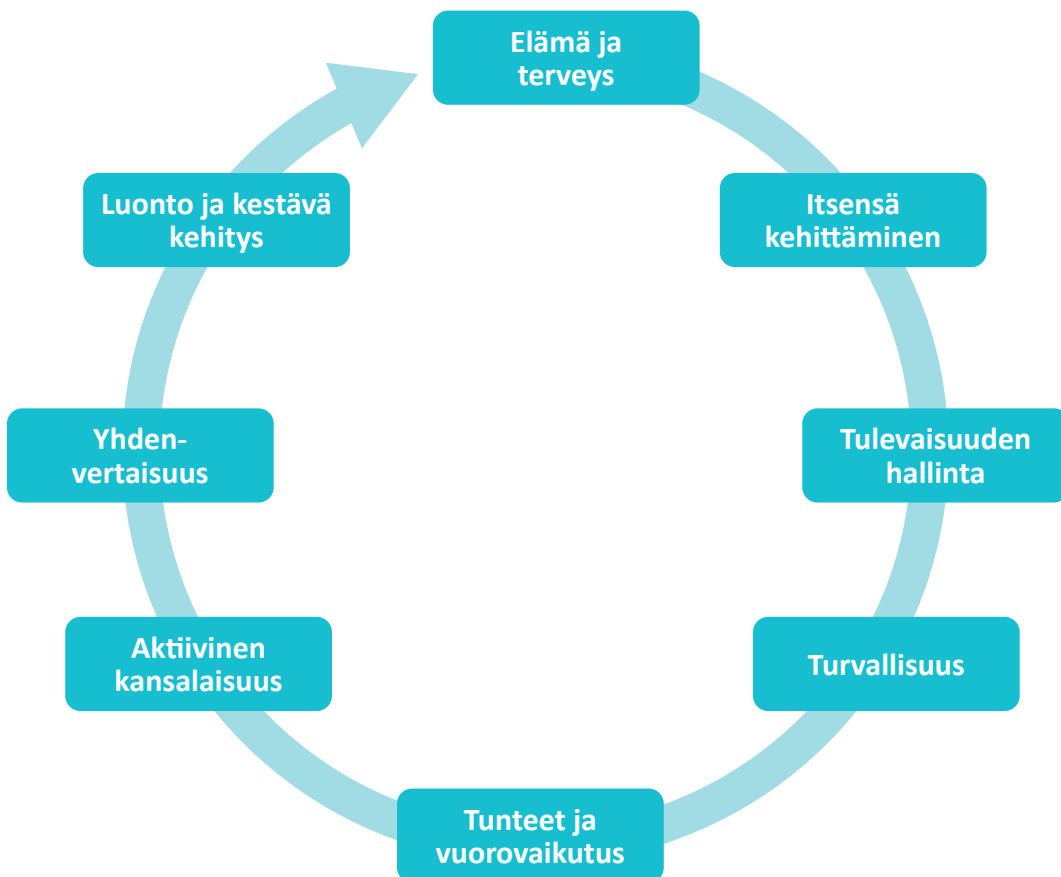
KOOSTEEN TYÖPROSESSI

Nuorten hyvinvointikertomuksen kooste tuo tiivistetyssä muodossa näkyväksi ajankohtaista tietoa nuorista. Kooste perustuu nuorten hyvinvointikertomuksen internetsivuihin (www.nuortenhyvinvointi.fi) ja nuorten hyvinvointi-indikaattorien tietokantaan (www.aluesarjat.fi/Nuortenhyvinvointi/). Kooste sisältää nostoja syksyn 2014 aikana pidetyistä asiantuntijapajoista sekä nuorten tapaamisista.

Nuorten hyvinvointikertomus on jaoteltu toimintakykyajattelun mukaan osa-alueisiin. Näkökulmaksi valittiin hyvinvoinnin tarkastelu useammasta osakokonaisuudesta. Osakokonaisuuksien valintaa ja muotoilua ohjasi filosofi Martha Nussbaumin toimintakykyajattelu. Hyvinvointikertomuksessa käytetty luokittelu perustuu kaupungin eri virastoista kootun indikaattorityöryhmän työhön.

Kuva 2. Hyvinvoinnin osa-alueet

Tiedon koonnin ja analysoinnin taustalla on toimintakykyajattelu: nuorten taidot ja kyvyt selviytyä arjesta ja mahdollisuudet tehdä arvostamia asioita ja elää omanlaistaan hyvää elämää. Tässä koosteessa jokainen osa-alue on tutkittu seuraavien kysymysten kautta:

Minkälaisia **nostoja ja kehityssuuntia** voidaan tiedon perusteella nähdä?

- Indikaattoritieto, joka perustuu rekisteri- ja tilastoaineistoon sekä kyselytutkimuksiin.
- Tutkimukset, joita on tehty lähiaikoina helsinkiläisistä nuorista tai joiden tekijänä tai teettäjä on Helsingin kaupunki.
- Asiantuntijoiden näkemys on koottu nuorisoasiainkeskuksen henkilökunnan aineistofestivaaleilta, keväällä 2014 järjestetystä tietokantaseminaarista sekä syksyn kahdesta asiantuntijaseminaarista, joihin osallistui yhteensä noin 120 eri virastojen ja yhteistyötahojen edustajaa. Lisäksi aineistosta on keskusteltu tietokeskuksen tutkijoiden kanssa.
- Nuorten kokemustieto on koottu nuorten kanssa käydyistä ryhmäkeskusteluista (vieraskielisten nuorten tapaaminen, nuorten työllistettyjen ja työharjoittelussa olevat nuoret, kesätyöllistettyjen nuorten ryhmä, Ruuti-ydinryhmä, varhaisnuorisjärjestön vapaaehtoiset leiriohjaajat, Romaaninuorten kuulemistilaisuus, varusmiestoimikunta sekä osa nuorisoasiainkeskuksen havainto- ja haastattelukierroksen aineistoa sekä KaskasMedian tekemät nuorten haastattelut)

Erottuuko tiedon perusteella nuorten ryhmiä?

Erityisen hyvin pärjääviä tai syrjäytyneitä ja syrjäytymisvaarassa olevia nuoria.

Vastaavatko Helsingin nuorten palvelut ko. havaintoihin?

Jos kyllä, mikä toimii erityisen hyvin – jos ei, niin mitkä ovat suurimmat puutteet?

- Tämän kysymyksen tarkasteluun ei ole riittävästi materiaalia. Täydennetään erikseen sovitulla tavalla keväällä 2015.

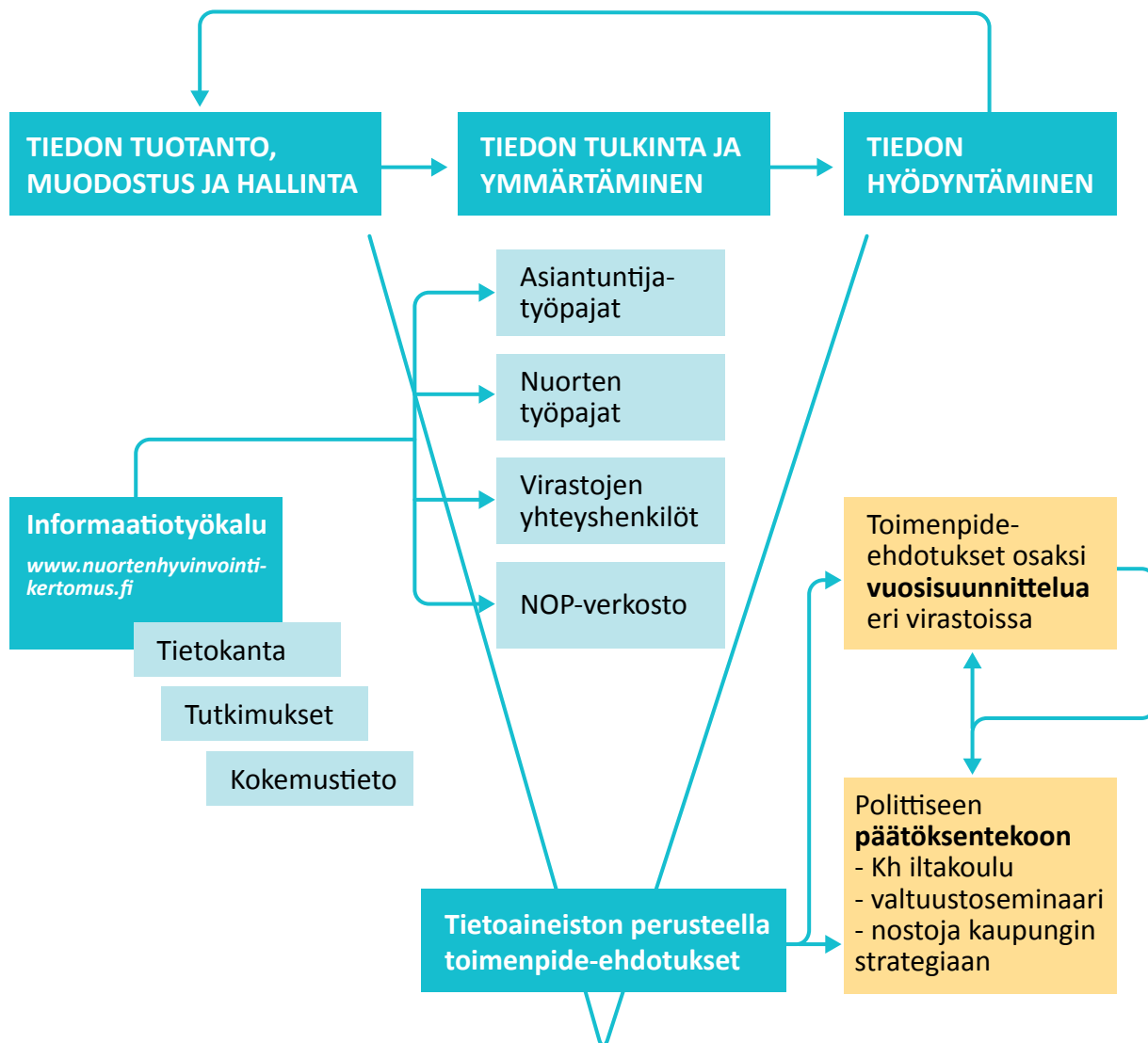
Minkälaisia toimenpide-ehdotuksia, nostoja tai suosituksia voidaan tuotetun tiedon perusteella tehdä?

- Tähän koosteeseen on koottu asiantuntijatilaisuuksista ja nuorten ryhmistä nousseita ideoita ja toimenpide-ehdotuksia, joita nuorten ohjaus- ja palveluverkoston toivotaan käsittelevän ja jäsentävän edelleen. Toimenpide-ehdotusten tarkoitus on auttaa virastoja ja muita toimijoita suuntaamaan toimintaansa nyt tuotetun tiedon perusteella.

HYVINVOINTIKERTOMUKSEN TIEDOISTA TOIMENPITEIKSI

Hyvinvointitieto ei välttämättä itsestään muutu toimenpiteiksi ja käytännöiksi. Hyvinvointikertomus sisältää laajasti tietoa helsinkiläisnuorista eri näkökulmista. Jotta tieto muuttuu palvelujen kehittämisen ja johtamisen välineeksi tarvitaan tiedon tulkintaa ja ymmärtämistä, sekä tiedon perusteella tehtyjä nostoja ja toimenpide-ehtotuksia. Tämä kooste kiinnittyy tiiviisti tiedon tulkinnan ja ymmärtämisen prosessiin.

Kuva 3. Hyvinvointitiedon prosessi

HYVINVOINNIN OSA-ALUEIDEN NOSTOT

Elämä ja terveys

Toimintakyvyn kuvaus

Helsinkiläiset nuoret elävät elinajanennusteen mukaisen elämän. Terveelliset elämäntavat yleistyvät ja nuorilla on heitä motivoivia liikuntaharrastuksia. Nuoret kokevat hallitsevansa omaa tilannettaan, olevansa elämäänsä tyytyväisiä ja arvostavat elämää. Hyväksi koettu terveys lisää useimmiten nuoren toimintakykyä ja tyytyväisyyttä elämään sekä vaikuttaa positiivisesti itsetuntoon. Koettu terveys koostuu nuorilla yleisestä tyytyväisyydestä omaan fyysiseen ja psyykkiseen toimintakykyyn, johon vaikuttavat esim. terveystottumukset (liikunta, uni, syöminen). Ystävyys ja ystävät edistävät nuorten sosiaalista liikkuvuutta ja vuorovaikutustaitoja.

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

- Nuorten muuttoliike on hyvin vilkasta 20:stä ikävuodesta lähtien, 20–24-vuotiaista yli kolmasosa muuttaa vuoden sisällä Helsingin kuntarajojen yli, 25–29-vuotiaista yli neljännes. Juurettomuutta ja irrallisuutta uudella asuinalueella voi aiheuttaa se, että 19–24-vuotiaista helsinkiläisistä 56 prosenttia on syntynyt muualla kuin Helsingissä, 25–34-vuotiaista 71 prosenttia.
- Nuorten sairaudet ovat yleistyneet kaikissa yleisimmissä sairauksissa suhteessa yhtä paljon, mutta psykoosit ja vaikeat mielenterveyden häiriöt kasvavat muita sairauksia enemmän 25–29-vuotiaiden ikäluokassa. Psykoosit ja muut vaikeat mielenterveyden häiriöt ovat 20–29-vuotiailla toiseksi yleisin erityiskorvattaviin lääkkeisiin liittyvä sairaus.
- 80 prosenttia nuorista kokee terveydentilansa hyväksi tai erittäin hyväksi. Tilanne on pysynyt ennallaan viimeiset kymmenen vuotta, ammattioppilaitoksissa opiskelevien terveyskokemus on jonkin verran heikompi kuin lukiolaisten ja peruskoululaisten.
- Nuorten terveystapatottumukset ovat kehittyneet myönteiseen suuntaan. Nuorten liikunnan harrastaminen on lisääntynyt, suurin osa nuorista nukkuu riittävästi ja syö koululounaan lähes päivittäin.

Asiantuntijapajan nostot

- Nuorten fyysinen aktiivisuus on lisääntynyt. Asiantuntijat kiinnittivät huomiota terveyserojen kasvuun ja kasautumiseen (esim. ammattikoululaisten heikommat tulokset).

- Nuoret aikuiset (20–24-vuotiaat) ovat iso ryhmä Helsingissä. Muuton myötä on Helsinkiin tullut runsaasti ulkopaikkakuntalaisia ja ulkomaalaisia, joiden tiedon tarve on suuri. Tähän elämänvaiheeseen liittyy paljon tuen tarpeita; ohjaustarpeita, tiedontarvetta ja yksilöllisen tuen tarvetta.
- Aineistossa näkyy polarisaatio. Enemmistö nuorista voi hyvin ja tulee toimeen vähintään kohtuullisesti, osalla taas kasautuu enemmän erilaisia ongelmia, pahoinvointia ja vahingollista käyttäytymistä.
- Huono-osaisuuden kasautumiseen liittyy monia palvelutarpeita, joihin vastaaminen edellyttää monenlaista osaamista ja toimenpiteitä (esim. nuorella voi olla asunnottomuus, päihdeongelma, koulutuksen puute, työttömyys, mielenterveysongelma, rikoksia ja velkoja).

Nuorten oma kokemus

- Koulu- ja opiskelijaterveydenhuoltoa arvostetaan, mutta saavutettavuus vaihtelee oppilaitoksittain ja kouluterveydenhoitaja on huonosti tavoitettavissa.
- Kulttuuritausta vaikuttaa liikuntaharrastuksiin, tämä pitäisi ottaa huomioon mm. harrastustarjonnassa.
- Mielenterveydenongelmat ja masentuneisuus herättävät huolta maahanmuuttajataustaisilla nuorilla.
- Vamos-toiminnassa mukana olevat naiset ovat tyytyväisempiä terveyteensä ja ulkonäköönsä kuin miehet, itsetuntoasiat ovat heikot miehillä.

Tutkimukset

Kouluterveyskysely 2013:

- Kouluterveyskysely 2013 mukaan nuorten terveystottumukset ovat pysyneet ennallaan tai parantuneet viimeisen kymmenen vuoden ajan. Koulu-uupumusta kokee noin joka kymmenes peruskoululainen tai lukiolainen, ammattiin opiskelevat harvemmin. Tyttöillä on enemmän masennusta kuin pojilla. Viimeisen kuukauden aikana noin 40 prosenttia tytöistä oli kokenut mielialansa usein masentuneeksi, alakuloiseksi tai toivottomaksi, noin 15 prosenttia koki kohtalaista tai vaikeaa ahdistusta ja noin 25 prosenttia merkittävää sosiaalista ahdistusta.
- Päihdekäyttäytyminen; tupakointi on vähentynyt ja kokeilu- ja aloittamisikä on siirtynyt myöhempään. Sähkösavukkeen ja vesipiipun käyttö nuorilla on yleistä. Täysraittius on kasvanut ja viikoittain alkoholia käyttävien nuorten osuus on vähentynyt. Humalajuominen on myös vähentynyt. Huolestuttavaa kuitenkin on, että noin joka kymmenes 15–16-vuotias joi viime juomakerrallaan niin paljon että sammui. Huumeiden kokeilu ja käyttö alkoivat kasvaa 2008/2009, mutta nyt kasvu on pääosin taittunut. Poikkeuksena ovat peruskoulun yläluokkien pojat ja ammattiin opiskelevat tytöt, joilla kokeilut yleistyvät edelleen. Lukiolaisten asenteet näyttävät olevan tiukentumassa kun taas peruskoulun yläluokkalaiset ja ammattiin opiskelevat suhtautuivat kannabiskokeiluihin yhä myönteisemmin.

- Lasten ja nuorten lihavuus on yleistynyt ja on pysynyt yleisenä viime vuosina.
- Nuorilla on edelleen puutteita ehkäisyn käytössä. Nuoret arvioivat että heillä ei ole riittävästi tietoutta esimerkiksi klamydian tarttumisesta ja leviämisestä, HIV-tietoisuus on vähentynyt.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

- Helsinki erottuu vieraskielisten suurella määrällä muusta maasta. Vieraskielisiä on yli 20 000 eli 15 prosenttia 15–29-vuotiaista, selkeästi suurempi osuus kuin muualla Suomessa
- Vieraskieliset nuoret erottuvat elintapatottumuksissa, kuten liikunnassa, ylipainossa, terveydessä sekä masentuneisuuden yleisyydessä.
- Toisella asteella opiskelevien tyttöjen terveydentilan kokemus on keskimääräistä huonompi. Selittävinä tekijöinä ovat huonommat terveystottumukset, väsymys, ahdistuneisuus ja koulu-uupumus.
- Terveystarkastusten ulkopuolelle eri syistä jäävät nuoret (hammashuolto, kouluterveystarkastukset, työttömät nuoret)

Itsensä kehittäminen

Toimintakyvyn kuvaus

Nuorilla on mahdollisuus kehittää, kokeilla ja ilmaista itseään, mieltymyksiään ja lahjakkuuksiaan niin vapaa-aikana, koulussa, työssä kuin julkisessa kaupunkitilassakin. Nuorten monimuotoinen ilmaisu näkyy kaupunkikuvassa, yhteiskunnallisessa keskustelussa ja eri toimintaympäristöissä. (leikki, ilo, vapaa-ajan mahdollisuudet)

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

- Indikaattorit ovat vielä puutteellisia laajan analyysin tekemiseen.
- ”Ruudulla oleminen” voi edistää nuorten omia taitoja ja kykyjä esim. tiedon hakua, älyllistä kapasiteettia, ongelmanratkaisua ja sosiaalisten suhteiden ylläpitoa. Kouluterveystutkimuksessa yli neljän tunnin ruutuaika arkisin koulupäivinä on katsottu jo ongelmalliseksi. Tuon rajan ylittää noin neljäsosa yläasteikäisistä sekä lukiolaisista. Ammatillisella puolella yli neljä tuntia ruutuaikaa päivittäin ylittää lähes kolmasosa opiskelijoista. Vuodesta 2010 vuoteen 2013 ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevien ruutuaika on vähentynyt muita enemmän. Pojilla on enemmän ruutuaikaa kuin tytöillä kaikissa ikäluokissa.

Asiantuntijatyöpajat nostot

- Kaupunkikulttuuri on monimuotoistunut: ravintolapäivä, siivouspäivä, kaupunkikulttuuritapahtumat, luvalliset graffitiseinät, mopomiitit. Kulttuurisiin tapahtumiin osallistuvien ja niitä järjestävien nuorten aikuisten tai nuorten aikuisten ryhmien määrää on vaikea todentaa. Sosiaalinen media toimii usein toiminnan markkinoinnin kanavana.
- Kaupallinen liikunta/kulttuuripalvelu on lisääntynyt: liikunta- ja kuntosalit, muut kulttuuritapahtumat. Tilastotietoa ei ole saatavilla.
- Osaa nuorista aikuisista kiinnostaa vapaamuotoinen tekeminen yhdessä (bändit, lautapelit, höntsäliikunta).
- Miten nuorten omaehtoista harrastamista ja liikkumista voitaisiin edistää kaupungin toimesta?

Nuorten oma kokemus

- Tulee tarjota harrastuksia, jotka eivät perustu meritoitumiseen. Pitää panostaa monipuolisiin mahdollisuuksiin.
- Kaikilla nuorilla ei ole varaa harrastaa. Ne, joilla on varaa ostaa omat välineet (esim. media-alalla kamerat, tietokone ja editointiohjelmat) ovat paremmassa asemassa kuin muut.
- Tekemällä saatu kokemus on tärkeää myös valmistautumisessa pääsykokeisiin. Nuorten aikuisten omatoimisen tekemisen tiloille ei tarvitse asettaa samanlaisia ”siisteysvaatimuksia” kuin joillekin korkeakulttuurituloille. Lähtökohtana tulee olla tilojen käytettävyys ja edullisuus. Esimerkiksi bändikämpän jakaminen liian monen bändin kesken madaltaa yhden bändin kuluja, mutta estää joustavan tilankäytön. Toisaalta osa nuorista totesi, että nuorten tilojen tulee olla yhtä laadukkaita kuin julkisten tilojen yleensä.
- Nuorten aikuisten mielestä on tärkeää, että myös hieman vanhemmille nuorille on tarjolla sitoutumattomia paikkoja, joissa voi tavata samanhenkisiä, samasta alasta kiinnostuneita ihmisiä ja josta voi saada tietoa erilaisista mahdollisuuksista tehdä itse asioita.
- Monikielisten nuorten kuulemistilaisuudessa nuoret kokivat asukastoimikunnat, koulujen oppilaskunnat sekä yhteistyön monikulttuuristen järjestöjen ja eri toimijoiden välillä nuorten mahdollisuuksiksi.

Tutkimus

Nuoret Helsingissä 2011 (Vesa Keskinen & Anna Sofia Nyholm):

- Nuorten suosituimpia luovia harrastuksia ovat valokuvaaminen ja populaarimusiikin tekeminen (soittaminen ja laulaminen). Nuorten kirjojen ja sanomalehtien lukeminen on vähentynyt, ja internetistä luetaan enemmän. Luetut jutut ovat useimmiten lyhyitä, luetaan paljon keskustelupalstoja ja uutisotsikoiteja ja tiedon omaksumisen määrä on lisääntynyt huikeasti. Internetpelaaminen on lisääntynyt.

Luvallinen graffiti Helsingissä (Mika Helin):

- Luvallinen graffitiharrastus on lisääntynyt Helsingissä myös nuorten keskuudessa. Luvalliset graffitiseinät ovat keskittäneet harrastustoimintaa ja vapaa-ajanviettoa tiettyihin paikkoihin Helsingissä.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

- Kaikilla nuorilla ei ole varaa taloudellisista syistä harrastaa tai liikkua, ja he siksi he jäävät toiminnan ulkopuolelle. Nuoret ja heidän kokemusmaailmansa eriytyvät ja osa nuorista voi eristäytyä.

Tulevaisuuden hallinta

Toimintakyvyn kuvaus

Toimintakyvujattelun mukaan nuorilla on kykyjä ja mahdollisuuksia koulutus- ja työelämään integroitumiseen sekä kohtuulliseen asumistasoon ja toimeentuloon. Nuorten itsenäistyminen omaan kotiin sujuu joustavasti ja asunnottomien nuorten tilanne on kohentunut. Nuorilla on unelmia ja toiveita, ja he suhtautuvat myönteisesti tulevaisuuteen.

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

- Koulutustaso on 20–29-vuotiailla laskenut. Lasku johtuu maahanmuuton kasva-
neesta määrästä (joiden koulutuksesta ei ole tietoa suomalaisessa tutkintorekiste-
rissä), mutta myös kotimaankielisten nuorten koulutus kehittyi heikommin kuin
koko maassa. 16–18-vuotiaat käyvät toisen asteen koulutusta vähiten Helsingissä
kaikista Helsingin seudun kunnista. Toisen asteen koulutukseen osallistumisessa
on edelleen isoja alueellisia eroja Helsingin sisällä.
- Ammatillisella koulutuksella menee hyvin; suosio on kasvanut ja keskeyttämi-
nen on vähentynyt 2000-luvun alusta. Työllistyminen on hyvää valmistumisen
jälkeen ja koulunkäynnistä pidetään. Toisaalta lähtötaso on ollut Helsingissä
alhaalla, muualla maassa ammatillinen koulutus on huomattavasti yleisempää.

- Nuorten tulokehitys on ollut polarisoituvaa; yhä enemmän nuoria kuuluu pienten tulojen luokkiin ja yhä suurempi osuus suurimpiin tuloluokkiin. Toimeentulotuen tarve on kasvanut, nuoret tarvitsevat kuitenkin koko väestöön verrattuna keskimääräistä lyhyemmän aikaa tukea.
- Asuntovelallisia nuoria on pääkaupunkiseudulla vähemmän kuin koko maassa, ja osuus on laskussa. Omistusasunnon hankkiminen onkin jäänyt nuorilla yhä myöhäisemmäksi. Tähän vaikuttaa myös Helsingin asuntokanta: Helsingin omistusasunnoista puolet on perheasuntoja ja vapaarahoitteisia pieniä asuntoja on paljon. Eniten asiaan vaikuttaa Helsingin korkeat asumiskustannukset, jotka ovat yhä kasvamassa eroon muusta maasta. Nuorten tulomuuttoalueena ja isona opiskelijakeskittymänä tämä on kasvava ongelma.
- Helsingiläisiä 16–29-vuotiaita nuoria, jotka olivat koulutuksen ja työelämän ulkopuolella, oli noin 9 000 eli 7 prosenttia koko ikäluokasta vuoden 2012 lopussa. Määrä on pysynyt viime vuodet samoissa luvuissa. Kotimaankielisistä oli työn ja koulutuksen ulkopuolella 4 prosenttia, vieraskielisistä 23 prosenttia. Kotimaankielisten ulkopuolisuus on suurinta alle 20-vuotiailla, vieraskielisten ulkopuolisuus ei pienene iän suhteen.

Asiantuntijapajoista nostot

- Maahanmuuttajataustaisilta puuttuu tietoa palveluista. Kaikkia palveluita ei tunneta tai niihin voi liittyä väärinymmärryksiä. Kodin ja koulun yhteistyö ei välttämättä kohtaa ja perhe voi luulla esimerkiksi, että erityisluokka on rangaistus.
- Maahanmuuttajaperheissä voi olla ylisukupolvista työttömyyttä, joka voi vaikuttaa nuoren asenteisiin ja kykyyn asettaa itselleen tavoitteita työn ja opiskelun suhteen.
- Ylisukupolvinen toimeentulotukiasiakkuus näkyy nuorten sosiaalityössä.
- Nuorten palvelupisteen avaaminen on askel eteenpäin. Nyt nuorilta ja työntekijöiltä tullut palaute kertoo, että palvelujärjestelmä koetaan liian sekavaksi ja oikeaa palvelua on jatkuvasti etsittävä. Palvelujen saaminen voi edellyttää monimutkaisia käytäntöjä, dokumentteja ja selvityksiä, eivätkä kaikki nuoret osaa varautua niiden hankkimiseen.
- Nuorten tukeminen tulee lähteä nuoren tarpeesta. Palvelu tulee toteuttaa tarvittaessa monialaisesti, yhteistyössä osaamista jakaen (asiantuntijaverkostot, tiedon jakamisen pelisäännöt, yksi työntekijä, joustavat palvelut, nuori mukaan prosessiinsa).

Nuorten oma kokemus

- Ruudin ydinryhmä ja helsinkiläiset nuoret toivovat, että kaupunki lisää kesätyömahdollisuuksia nuorille.
- Opiskeluun liittyvät työssäoppimisjaksot koetaan ilmaiseksi työksi, valmistumisen jälkeen ei ole tarjolla vakituista työtä. Harjoittelu vaihtuu pätkätöiksi, pätkätyöt ketjuiksi pätkätöitä, työttömyydeksi tai freelancerkeikoiksi. Nuorten uupuminen työelämässä voi johtua osittain epätietoisuudesta pelisäännöistä.
- Nuoret eivät tiedä riittävästi oikeuksistaan ja velvollisuuksistaan: koulutusmahdollisuuksista, työasioista, asuntomarkkinoilla ja toimeentulosta. Työelämään ei valmenneta tarpeeksi, nuoret eivät tiedä, mitä työnantajat voivat heiltä odottaa ja vaatia. Nuoret haluavat enemmän määrittää itse omat tekemiset ja tavoitteet, pärjätä itselleen sopivalla tavalla ja tulla kohdelluksi oikeudenmukaisesti. Tärkeitä arvoja ovat itsemääräämisoikeus ja suvaitsevaisuus.
- Maahanmuuttajanuoriin kohdistuu epäluuloa etenkin työllistämistilanteissa. Yleisesti koettiin, että ulkomaalaisena on vaikeaa päästä Suomessa töihin. Työnantajien tiedon puutteen nähtiin pitävän yllä ennakkoluuloja ja rasismikokemuksia.
- Maahanmuuttajien jatko-opintoihin pääseminen on vaikeaa ja siksi monet haaveilevat ja myös lähtevät korkea-asteen opintoihin ulkomaille.
- Asuntojen saatavuus ja sen hintataso puhuttaa.

Tutkimus

Nuoret Helsingissä 2011 (Vesa Keskinen & Anna Sofia Nyholm):

- Nuorten tulevaisuudenpelot liittyvät mm. sairastumiseen, läheisen menettämiseen, rahattomuuteen, työttömyyteen, yksinäisyyteen ja siihen, että ei pärjää nyt ja tulevaisuudessa. Tytöt pelkäävät poikia useammin tulevaisuutta. Maahanmuuttajataustaiset pelkäävät valtaväestöä enemmän sitä, että jäävät ilman opiskelupaikkaa. Nuorten tulevaisuuden pelko on kymmenessä vuodessa yleistynyt. Eniten on lisääntynyt pelko työttömyydestä ja se, että ei pärjää tulevaisuudessa. Huomattavan yleistä on myös pelko siitä, että jää ilman opiskelupaikkaa.
- Nuorten tulevaisuuden odotukset liittyvät suurimmalla osalla mielenkiintoiseen ammattiin ja työhön, asuntoon ja kumppaniin. Tyttöillä on poikia enemmän odotuksia tulevaisuudelta. Ulkomaalaistaustaiset nuoret odottavat valtaväestöä enemmän voivansa parantaa maailmaa.
- Vain harva nuori suunnittelee jättävänsä opintonsa pelkkään peruskouluun – näin käy kuitenkin monelle eri syistä. Kymmenessä vuodessa nuorten omat koulutustavoitteet ovat nousseet aiempaa korkeammalla tasolla. Peruskoululaisista 63 prosenttia ja lukiolaisista 57 prosenttia haluaisi yliopistokoulutukseen tehdysä kyselytutkimuksessa. Todellisuudessa vain noin neljännes peruskoululaisista päätyy suorittamaan yliopistokoulutusta. Lisäksi tulevaisuuden työvoimatarpeet

kohdistuvat enemmän ammatilliseen koulutuksen ja ammattikorkeakoulu-
rusteiseen työhön.

Nuoret toimeentulotuen saajat – pitkittäistarkastelu 18–20-vuotiaista helsinkiläisistä toimeentulotuensaajista vuosina 2006–2011 (Elise Haapamäki):

- Yhä useampi helsinkiläinen nuori tarvitsee toimeentulotukea väliaikaisesti tai pidemmän aikaa, ja monelle toimeentulotuesta onkin muodostunut pysyvämpi toimeentulonlähde. Tukea saava helsinkiläinen nuori asuu usein yksin ja on joko työtön tai opiskelija. Ensisijaisena tulonlähteenä hänellä on muut yhteiskunnan tuet kuten opintotuki, asumistuki, työmarkkinatuki tai peruspäiväraha. Isolla osalla nuorista ei myöskään ole lainkaan toimeentulotukeen vaikuttavia tuloja.
- Nuorten naisten osalta yksinhuoltajien osuus lisääntyi tuen jatkuessa. Työttömänä olleilla nuorilla tuensaajilla oli keskimääräistä korkeampi riski jäädä toimeentulotuen piiriin pidemmäksi aikaa. Opiskelijoilla riski oli hieman keskimääräistä alhaisempi. Nuorilla, jotka asuivat aikaisemmin toimeentulotukea saaneessa kotitaloudessa, tuensaanti jatkui muita useammin.

Maahanmuuttajataustaisten nuorten koulutuspolut Helsingissä, Työryhmän raportti ja esitys toimenpiteiksi (2014):

http://www.hel.fi/static/opev/virasto/koulutuspolut/Maahanmuuttajanuorten_koulutuspolut_raportti_2014.pdf Liite: http://www.hel.fi/static/opev/virasto/koulutuspolut/koulutuspolut_liite1.pdf

- Maahanmuuttajataustaiset nuoret (13–29-vuotiaat) muodostavat heterogeenisen ryhmän: nuoria muuttaa Suomeen eri-ikäisinä, erilaisista lähtökohdista ja erilaisilla valmiuksilla. Maahanmuuttajataustaisten nuorten tarpeet vaihtelevat suuresti koulutus-, ohjaus- ja muiden palveluiden osalta. Osalle nuorista riittäisi pelkkä suomen kielen koulutus tai tutkinnon tai sen osan täydennys. Osa tarvitsee räätälöityä ja toiminnallista kielikoulutusta. Jotkut nuorista tarvitsevat psykososiaalista kokonaisvaltaista tukea ja kiinnittymistä johonkin.
- Niille perusopetuksen päättövaiheessa maahan tulleille nuorille, joilla ei ole perusopetuksen päättövaiheen valmiuksia ja todistusta, on haasteellista siirtyä toisen asteen opintoihin, joissa edellytetään tiettyä osaamista sekä suomen kielen hallintaa. Myös oppivelvollisuuden jälkeen yli 17-vuotiaana maahan tulleiden nuorten saattaa olla vaikeaa löytää sopivaa koulutusta. Toimeentuloon liittyvät kysymykset suuntaavat osaltaan sitä, mihin opiskelijat hakeutuvat ja missä koulutuksessa he pysyvät. Toimeentuloa koskevat säännökset ovat monimutkaiset, eivätkä vastaa oppivelvollisuusiän ylittäneiden nuorten tarpeita.

Muunkieliset nuoret siirtymävaiheessa peruskoulusta toiselle asteelle Helsingissä. Helsinki: Helsingin kaupungin maahanmuutto-osasto.: Teräs, Marianne & Niemi, Emilia & Stein, David & Välinoro, Matleena (2010):

- Selvityksessä tarkasteltiin sitä, miten muunkielisten nuorten riski pudota perusasteelta toiselle asteelle siirryttäessä näkyy Helsingin kaupungin palveluissa työntekijöiden, vanhempien ja nuorten näkökulmasta. Muunkieliset nuoret näyttävät jäävän Helsingissä suomen- ja ruotsinkielisiin verrattuna useammin ilman toisen asteen opiskelupaikkaa. Työntekijät tekevät työtä nuorten tarpeista ja lähtökodista käsin, mutta palvelujärjestelmä on perustunut pitkälti ”massaräätelöintiin”. Näyttää siltä, että koulupudokkuusriski muunkielisillä on osittain myös järjestelmän tuottaman huoli. Kysyttäessä nuorilta, vanhempien ja viranomaisten ”huoli” nuorista muuttuu omaksi toimijuudeksi sekä näyttäytyy myös positiivisina siirtyminä.
- Mikäli halutaan parantaa muunkielisten nuorten menestymistä siirtymävaiheessa, tulisi toimenpiteiden tapahtua jo hyvissä ajoin perusopetuksen puolella. Itse siirtymävaiheessa tämä on usein jo myöhäistä. Erityistä huomiota tarvitsevat yläasteikäisenä maahan tulleet nuoret sekä he, jotka ovat saavuttaneet oppivelvollisuusiän takarajan, mutta eivät ole vielä täysi-ikäisiä. Lisäksi sota-alueelta tulevat nuoret ovat haavoittuvassa asemassa.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

- Helsingiläisistä nuorista jää ilman perusasteen jälkeistä tutkintoa koko maata suurempi osuus.
- Toisen asteen koulutukseen siirtymisessä ja nuorten työllisyydessä Helsingissä on isoja alueellisia eroja. Ne ovat kaventuneet viime vuosina, mutta kirittävää on vielä paljon.
- Nuorten miesten heikompi kouluttautuminen verrattuna naisiin. Etenkin korkea-asteen koulutusta miehet suorittavat vähän.
- Maahanmuuttajien heikko pärjääminen koulutuksen jatkamisessa ja työllisyydessä.
- Etenkin peruskoulun loppuvaiheessa tai oppivelvollisuuden päättymisen jälkeen alaikäisenä Suomeen muuttaneet sekä luku- ja kirjoitustaidottomat nuoret eivät pärjää suomalaisessa koulutusjärjestelmässä.
- Helsingissä on muuta maata suurempi osuus nuoria, jotka ovat ylioppilastutkinnon varassa. Valmistuneet lukiolaiset siirtyvät hitaasti jatko-opintoihin, monilla tavoitteet ovat korkealla, kun jatkokoulutusmahdollisuuksiakin on paljon omassa kaupungissa. Helsingin 25–40-vuotiaista 14 prosentilla korkein suoritettu tutkinto on ylioppilastutkinto, mikä on selvästi korkeampi osuus kuin koko maassa; 9 prosenttia.
- Sekä rikastuvat että köyhtyvät nuoret ovat kasvavat ääripäät nuorten taloudellisessa tilanteessa. Rahattomuus ja köyhyys vaikuttavat olennaisesti toimintamahdollisuuksiin.
- Viidesosa peruskoululaisista ei pidä koulunkäynnistä. Ammatillisten opiskelijoiden keskuudessa koulusta pitäminen on kasvussa.

Turvallisuus

Toimintakyvyn kuvaus

Nuorilla on mahdollisuus elää vapaasti ilman pelkoa joutua psyykkisen tai fyysisen kiusaamisen kohteeksi. Nuoret kokevat Helsingin turvalliseksi paikaksi elää ja liikkua.

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

- Lapsiin ja nuoriin kohdistuvan väkivallan vuoksi tehdyt lastensuojeluilmoitukset ovat lisääntyneet vuosina 2010–2013.
- Koulukiusaamista kokeneiden osuus on vähentynyt viime vuosina, kehitys on ollut hyvää etenkin pojilla. Edelleen kuitenkin neljäsosaa peruskoululaisista on kiusattu lukukauden aikana.

- Nuoret naiset kokevat enemmän turvattomuutta. Nuorista naisista 74 prosenttia tuntee olonsa turvalliseksi omalla asuinalueella myöhään viikonloppuillain, keskusta 60 prosenttia. Miehistä useampi tuntee olonsa turvalliseksi.
- Väkivaltaa tai uhkailua kokeneiden määrä on vähentynyt sekä miehillä että naisilla vuosina 2006–2012.

Asiantuntijatyöpajojen nostot

- Koulussa ei aina pystytä riittävästi puuttumaan kiusaamiseen. Monen nuoren kokemus on, ettei apua kiusaamisen aina saa. Pahinta ei myöskään välttämättä ole se, että on kiusattu, vaan se mitä tapahtuu sen jälkeen. Epäluottamus järjestelmään tuottaa nuorelle lisää mielipahaa. Kiusaamisen vähentämisessä olisi tärkeää myös kiinnittää huomio ns. läppäpuhekulttuuriin, johon kiusaaminen usein verhotaan: ”Se oli vaan läppää.” Sosiaalisen median voidaan nähdä myös osaltaan lisänneen kiusaamiskokemuksia ja siihen puuttuminen voi olla vaikeaa. Kiusatut ja kiusaajat tulisi nähdä yksilöinä, joilla on jokaisella oma tarinansa. Molemmat kokemukset voivat olla myös oireita jostain muusta nuoren elämän problematiikasta.
- Helsinkiin tarvitaan paikka, johon nuori voidaan tarvittaessa helposti ohjata, kun oma ammatillinen osaaminen tai toimenkuva loppuu. Paikasta tulisi löytyä monipuolisesti osaamista sekä palveluita, jotta nuoren ”luukuttamista” voitaisiin vähentää. Lisää osaltaan turvallisuuden tunnetta kaupungissa.
- Vain osa nuorten väkivaltakokemuksista tulee kuitenkin ilmi. Tarvitaan lisää tietoa siitä, tukeeko palvelujärjestelmä riittävästi väkivaltaa kokeneita nuoria, niin akuuteissa tilanteissa kuin myöhemmin ilmi tulleissa tapauksissa? Kasautuvatko väkivallan kokemukset jollekin tietylle ryhmälle (esim. alueen mukaan)? Miten tunnistetaan ja organisoidaan esim. posttraumaattisten kokemusten käsittely (sota, kidutus, väkivalta, raiskaus)?

Nuorten oma kokemus

- Turvallisuuteen liittyy nuorten näkökulmasta mahdollisuus liikkua joutumatta ilkkumisen kohteeksi alueilla.
- Humalaiset aikuiset koetaan häiritseviksi.
- Turvallisuutta luovat reilut ja selkeät pelisäännöt (esimerkiksi liikennesäännöt) ja se, että virkavaltaan voi luottaa. Siihen kuuluu myös tunne sananvapaudesta, liikkumisen ja toiminnan vapaudet ja muut normit, jotka antavat olla sellainen kuin on ja kertoa ajatuksistaan tulematta kiusatuksi.
- Suomalaista turvallisuutta on myös luonnonkatastrofien vähäisyys.
- Turvallisuuteen liittyy myös mahdollisuus saada ilmaista terveydenhoitoa silloin kun sitä tarvitsee, mutta koulujen terveydenhoitaja ei ole aina paikalla.

- Valvominen lisää tapaturmariskiä ja vaikuttaa jaksamiseen yleisesti. Monelle esimerkiksi varusmiespalvelun aikana käytettävät laitteet ovat uusia ja niiden käyttöön pitää perehtyä. Työturvallisuuskortin suorittaminen varusmiespalvelussa tai työharjoitteluissa olisi hienoa.
- Tieto siitä, mistä voi saada apua tarvitessaan ja tieto oikeuksistaan lisää turvallisuuden tunnetta.
- Osa nuorista sanoo, ettei koulukiusaamiseen aina puututa riittävästi.

Tutkimus

Kouluterveyskysely 2013:

- Seksuaalinen häirintä ja väkivalta ovat edelleen yleisiä nuorten arjessa. Tytöistä seksuaalista häirintää on kokenut noin 60 prosenttia ja pojista 33–46 prosenttia. Seksuaalista väkivaltaa, eli yhdyntään tai muunlaiseen seksiin painostamista tai pakottamista, rahan, tavarain tai päihteiden tarjoamista vastineeksi seksistä tai kehon intiimien alueiden koskettelua vasten tahtoa on kokenut yli viidesosa tytöistä, ammattiin opiskelevista tytöistä jopa kolmasosa.

Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi. Valtakunnallinen tutkimus, kouluterveyskysely 2013 aineistona (Matikka ym, THL 2014):

- Kouluun huonoina asioina liitettiin koulukiusaaminen ja rasismi. Koulukiusatuiksi joutuivat yleisimmin ensimmäisen polven maahanmuuttajapojat, joista joka viides kertoi joutuneensa viikoittain koulukiusatuksi. Ensimmäisen polven maahanmuuttajatyttöistä viikoittain kiusatuksi joutui 14 prosenttia. Toisen polven maahanmuuttajanuorista vastaavat osuudet olivat 12 prosenttia pojista ja 7 prosenttia tytöistä.

Mitä kuuluu sateenkaarinuorille Suomessa? (Alanko Katarina 2014, Nuorisotutkimusseuran julkaisuja):

- Hlbtqi-nuorilla (homo-, lesbo-, bi-, trans-, intersukupuoli- ja gueernuorilla) (noin 10 prosenttia kansainvälisesti ja Suomen tutkimuksissa arvioitu) on enemmän kokemuksia kielteisestä kohtelusta, syrjinnästä, syrjäytymisvaarasta ja väkivallasta.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

- Poikien kokema koulukiusaaminen on vähentynyt, myönteistä erityisesti verrattuna muun maan kehitykseen.
- Koulukiusaajat ja koulukiusatut.
- Lapsiin kohdistuvan väkivallan vuoksi tehdyt lastensuojeluilmoitukset ovat kasvaneet huomattavasti vuodesta 2010.

- Naisten väkivaltakokemukset vähentyvät hitaammin kuin miesten, johtuu osaltaan siitä, että naiset kohtaavat väkivaltaa enemmän työpaikoilla, joissa väkivalta on lisääntynyt.
- Tyttöjen kokema seksuaalinen häirintä ja väkivalta.
- Miesten turvallisuuskokemusten heikentyminen keskustassa.

Tunteet ja vuorovaikutus

Toimintakyvyn kuvaus

Nuorilla on mahdollisuus kokea syviä tunteita, he ymmärtävät tunteiden merkityksen ja aseman sosiaalisessa kanssakäymisessä ja yhteiskunnassa. Nuorilla on hyvä keskustelusuhde omiin vanhempiinsa tai johonkin muuhun aikuiseen tai vertaiseen. Sukupolvien välinen vuorovaikutus lisääntyy. Nuorten toimintakyky paranee ja ystävyysuhteet lisääntyvät ja lujittuvat.

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

- Itsenäistyminen lapsuudenkodista tapahtuu 18 ikävuoden kohdalla suurimmalla osalla nuorista. Perheen perustaminen ja lasten saanti tapahtuu helsinkiläisnuorilla muuta maata keskimäärin myöhemmin.
- Helsinkiläisistä nuorista suurempi osuus on yhden huoltajan lapsi kuin koko maassa. Yhden huoltajan perheissä asuvat nuoret jäävät useammin pidemmäksi aikaa lapsuudenkotiinsa asumaan kuin kahden huoltajan nuoret.
- Lastensuojelun asiakkaiden määrä on kasvanut viime vuosina paljon, 13–15-vuotiaiden määrä 18 prosenttia vuosina 2009–2013, 16–17-vuotiaiden määrä 15 prosenttia. Helsinkiläisistä 13–15-vuotiaista 13 prosenttia oli lastensuojelun asiakkaana vuonna 2013, 16–17-vuotiaista 14 prosenttia.
- Yhdeksällä kymmenestä nuoresta on yksi tai useampi ystävä, joiden kanssa voi keskustella luottamuksellisesti. Etenkin peruskoululaisten yksinäisyys on vähentynyt viime vuosina.
- Nuorten keskusteluyhteys vanhempiinsa on parantunut viime vuosina, parantumista on tapahtunut niin peruskoulussa kuin toisella asteella olevilla nuorilla. Pojilla on tyttöjä parempi keskusteluyhteys vanhempiinsa.

Asiantuntijatyöpajojen nostot

- Osalla nuorista on vaikeuksia tunteiden ilmaisussa ja vuorovaikutuksessa. Sosiaaliset taidot ja kyky ilmaista itseään voivat olla heikot. Näiden taitojen puutteella voidaan nähdä moninaisia seurauksia nuoren elämään ja tulevaisuuteen. Näiden taitojen puute voi toimia keskeisenä nuoren syrjäytymiskehityksen laukaisevana tekijänä. Sosiaalisten taitojen puute voi johtaa nuoren yksinäisyyteen ja syrjään vetäytymiseen, johon on aina suhtauduttava vakavasti.

Nuorten oma kokemus

- Esiin nousi monikulttuuristen vanhempien ulkopuolisuus Suomen todellisuudessa: osalla maahan muuttaneista vanhemmista voi olla hyvin erilaiset kokemukset kuin nuoremmilla polvilla. He saattavat elää eri maan todellisuutta. Tämän nähtiin aiheuttavan muun muassa riitoja kotona, kasvatuksen epävarmuutta ja epäluottamusta lastensuojelua kohtaan.
- Nuoret mainitsivat perheen, kaverit, ystävät, harrastukset, yhteisöllisyyden, mielenrauhan, terveyden, onnellisuuden ja ympäristön tuen tärkeinä hyvinvoinnilleen. Mahdollisuuksina nähdään aktiiviset asukastoimikunnat, koulujen oppilaskunnat, ystävätoiminnan sekä yhteistyö monikulttuuristen järjestöjen ja eri toimijoiden välillä.
- Kokemusten jakaminen auttaa ymmärtämään omaa tilannetta suhteessa toisten nuorten tilanteeseen ja hyväksymään erilaisia ihmisiä ja tilanteita. Asioista puhumiselle ja kokemusten jakamiselle on hyvä olla aikaa ja tilaa esimerkiksi koulussa. Kokemusten jakaminen voi herättää tunteita, myös ahdistusta. On tärkeä tarjota myös eväitä ja tapoja vaikuttaa asioihin.

Tutkimus

Maahanmuuttajataustaisten 8. ja 9.-luokkalaisten hyvinvointi. Valtakunnallinen tutkimus, kouluterveyskysely 2013 aineistona (Matikka ym, THL 2014):

- Ensimmäisen polven maahanmuuttajanuorilla oli muita nuoria selvästi yleisemmin keskusteluvaikeuksia vanhempiensa kanssa. Ensimmäisen polven maahanmuuttajapojista joka neljäs ja -tytöistä lähes joka viides ilmoitti, ettei juuri koskaan pysty keskustelemaan omista asioistaan vanhempiensa kanssa.
- Ensimmäisen polven maahanmuuttajat olivat yleisimmin vailla ystävää. Pojista 29 prosenttia ja tytöistä 16 prosenttia ilmoitti, ettei heillä ole yhtään läheistä ystävää, jonka kanssa voi keskustella luottamuksellisesti omista asioista. Muiden ryhmien pojista 10–15 prosenttia ja tytöistä 5–9 prosenttia oli vailla läheistä ystävää.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

- Yhteisasuminen on kasvanut nuorten asumismuotona osuuttaan, yksinasuminen on vähentynyt.
- Lastensuojelun asiakkaat, osuus nuorista on suuri ja määrä vain kasvaa.
- Yksinäiset ja syrjäanvetäytyvät nuoret. Pojat ovat hieman useammin yksinäisempiä kuin tytöt.

Aktiivinen kansalaisuus

Toimintakyvyn kuvaus

Nuorilla on valmiuksia toimia tavoitteellisesti ja heillä on moraalisia ja yhteiskunnallisia taitoja sekä kykyä arjen tilannesidonnaiseen harkintaan ja hallintaan. Nuorilla on kyky toimia luovasti ja vastuullisesti muuttuvissa ympäristöissä. Nuorten kiinnostus politiikasta lisääntyy ja odotukset koulutusvalinnoista tulevat realistisemmiksi. Nuorten sosiaalinen identiteetti vahvistuu ja yksinäisyyden kokemukset vähenevät. Nuoret kuuluvat tai liittyvät itselleen merkityksellisiin ryhmiin. Mahdollisuus vaikuttaa omaan elämään ja elinympäristöön, poliittinen osallistuminen, ihmisarvoinen työ, omistaminen.

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

- Indikaattorit ovat vielä puutteellisia laajemman analyysin tekemiseen, niitä kootaan vuodelle 2015.
- Ruudin ydinryhmän vaalin äänestysprosentti on erittäin matala. Vuonna 2013 vain noin 6 prosenttia 13–17 helsinkiläisnuorista äänesti.

Asiantuntijatyöpajojen nostot

- Vaikutusmahdollisuuksien lisääminen alueilla on tärkeitä. Alueelliset erot ovat suuria. Asukkaille on luotava paremmat mahdollisuudet olla mukana määrittelemässä oman alueensa tarpeita, joiden pohjalta palveluita kehitetään. Kokonaisnäkömyksen ja kohtaamisen rinnalla paikallinen ja alueellinen kehittäminen on tarpeen.
- Asuinalueilla kaikkien asukkaiden tulee tuntea ne mahdollisuudet, joilla oman alueen asioihin voi vaikuttaa. Tämä tuo tarpeita kuvata palveluita riittävästi kohderyhmien erityistarpeet huomioiden (esim. äidinkieli, nuoret, vanhuksent) ja saada vaikuttaminen tuntumaan hyödylliseltä, houkuttevalta ja aidosti tulokselliselta. Asukasaloitteiden perusteella tehdyistä toimenpiteistä ja tuloksista on tärkeää tiedottaa alueilla.

Nuorten oma kokemus

- Toiminta vapaaehtoisena antaa itselle mahdollisuuden liittyä ryhmään, saada uusia ystäviä ja kokea itsensä hyödylliseksi. Toiminta on itselle sekä harrastus että vaikuttamisen kanava. Toiminnassa oppii uusia asioita.
- Nuorilla on vahva alueidentiteetti ja he haluavat itse määrittää, mitkä ovat heille tärkeitä alueita.
- Maahanmuuttajataustaiset nuoret näkivät erityisen tärkeinä alueellisen toiminnan asukastoiminnassa, oppilaskunnissa ja monikulttuuristen järjestöjen ja eri toimijoiden välillä.
- Ruuti-ydinryhmän mielestä jotkut päättäjät eivät suhtaudu nuorten kuulemiseen vakavasti; toisinaan nuorilta unohtuu kysyä, toisinaan kysytään ihan näennäisiä asioita.
- Viranhaltijoiden ja muiden, joilla on resursseja, ei tarvitsisi olla aina niin pelossaan ja lähestyä nuorten ehdotuksia: ”Hieno ajatus, mutta...”
- Keskusteltaessa nuorten kanssa asioista, joihin nuoret haluaisivat vaikuttaa tai asioista, joista virkamiehet haluavat nuorten kannanottoja tai jotka ovat nuorille tärkeitä, on tärkeä myös kertoa, miten jatkossa asiaan voi vaikuttaa tai kehen ottaa yhteyttä.

Tutkimus

Nuoret Helsingissä 2011 (Vesa Keskinen & Anna Sofia Nyholm):

- Tutkimuksessa selvitettiin nuorten näkemyksiä äänestysikään. Eniten kannatusta sai nykyinen käytäntö, eli 18 vuoden ikä. Joka neljäs vastaajista antaisi äänioikeuden 16-vuotiaalle. Tutkimuksessa selvitettiin myös nuorten näkemyksiä puolueista. Nuorten eniten kannattamia puolueita olivat kokoomus ja vihreät. Sukupuolten välillä näkyi eroa poliittisessa mielenkiinnossa. Pojat kannattivat perussuomalaisia ja kokoomusta tyttöjä useammin. Tytöt kannattivat vihreitä huomattavasti poikia enemmän.

Kouluterveyskysely 2013:

- Tutkimuksessa selvitettiin oppilaiden ja opiskelijoiden vaikuttamismahdollisuuksia koulussa ja osallistumista koulun eri toimintoihin. Tulokset osoittavat, että kehitys on ollut positiivista monelta osin. Enemmistö kokee, että he uskaltauvat ilmaista oman mielipiteensä luokassa ja että opettajat rohkaisevat heitä siihen. Koulussa kuulluksi tuleminen on parantunut merkittävästi peruskoulussa ja toisella asteella.

- Tieto omista vaikuttamismahdollisuuksista koulussa on parantunut edellisestä kyselystä peruskoulussa ja toisella asteella. Peruskoulussa osallistuttiin yleisimmin koulun teemapäivien, juhlien, retkien ja leirikoulun järjestämiseen ja oppituntien järjestelyihin. Toisella asteella osallistuttiin yleisimmin oppituntien järjestelyihin. Silti 43 prosenttia peruskoululaisista ja ammattiin opiskelevista sekä 29 prosenttia (noin 1 900 oppilasta) lukiolaisista ilmoitti, että ei tiedä miten koulun asioihin voi vaikuttaa. Suomessa nuoret osallistuvat koulun toimintoihin selvästi muita Pohjoismaita harvemmin.

”Unelmia, pikavoittoja ja demokratiapöhinää”. Helsingin demokratiapilottien tulokset (Stina Högnabba):

- Nuorisosaaiakeskuksessa kokeiltiin 2013–2014 osallistavaa budjetointia. Nuoret saivat olla mukana päättämässä minkälaisia vapaa- ja nuorisotoimialan palveluita alueilla tarvitaan. Vuoden aikana luotiin osallistuvan budjetoinnin toimintamalli nuorisotyöhön. Mukana olleet nuoret kokivat oikeasti voineensa vaikuttaa palveluihin.

Vaikuttava osa. Nuorisobarometri 2013, valtakunnallinen tutkimus (Sami Myllyniemi ym.):

- Valtakunnallisen tiedon perusteella voi sanoa, että vaikuttaminen kasautuu voimakkaasti samoille nuorille, mutta erityyppisiin aktiviteetteihin osallistuvat eroavat toisistaan selvästi kasautumisen määrässä. Tavalla tai toisella marginaalista maailmaa tarkastelevien aktiivisuus on korkeampaa myös, kun tarkastelun kohteena on konkreettinen vaikuttamistoiminta.
- Korkea koulutustaso ja hyvä koulumenestys ennustavat parempaa äänestysaktiivisuutta. Passiivisuutta puolestaan ennustavat lapsuudenkodin huono tulotaso, ammatillinen koulutus ja vastaajan työttömyys, etenkin jos se on pitkittynyttä. Valtaosa äänestämättömistä nuorista perustelee äänestämättömyyttään vaikeudella löytää sopiva ehdokas tai puolue. Sosiaalisessa mediassa tai nettifoorumeilla poliittisista kysymyksistä keskustelea ainakin joskus runsas kolmannes nuorista, mutta verkkokeskustelun vaikuttavuuteen uskoo harva.
- Poliittista voimattomuutta ja poliittisia kysymyksiä ymmärtämättömien nuoren joukko on vähentynyt, samoin puolueisiin ja edustukselliseen demokratiaan kyynisesti suhtautuvien osuus. Yhteiskunnallisesti aktiiviset nuoret uskaltavat esittää ajatuksiaan ja mielipiteitään ryhmässä sekä arvioivat itsensä ryhmän vastuunkantajiksi. Sen sijaan vaikuttamistoimintaan osallistumisella ei ole yhteyttä itsen tarpeelliseksi tai tasavertaiseksi jäseneksi kokemisen kanssa.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

Asiaa tarkastellaan vuonna 2015.

Yhdenvertaisuus

Toimintakyvyn kuvaus

Nuorilla on yhdenvertaiset mahdollisuudet kouluttautua, tehdä töitä ja saada erilaisia palveluja. Ketään ei syrjitä iän, etnisen alkuperän, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden, seksuaalisen suuntautumisen tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Maahanmuuttajanuorten koulutukseen integroituminen paranee ja monikulttuurisuus myönteisyys ja erilaisuuden salliminen vahvistuu.

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

- Indikaattoritietoja ei ole.

Asiantuntijatyöpajojen nostot

- Teemaa ei käsitelty asiantuntijatyöpajoissa.

Nuorten oma kokemus

- Työelämäkokemuksiin liittyy rasismia sekä kulttuuritaustasta, uskonnosta, ulkonäöstä johtuvia vaikeuksia. Nuorten kokemusten mukaan mm. työnantajat ja oppilaitokset tietävät vielä liian vähän eri kulttuureista. Tiedon puutteen nähtiin pitävän yllä ennakkoluuloja ja rasismikokemuksia.
- Nuoret kiinnittivät huomiota liikkumisen esteisiin (katujen kunnossapito liikuntavammaisten asuntolan alueella, näkövammaiset yleisesti kaupunkiympäristössä).
- Nuoret vammaiset toivovat mahdollisuutta käyttää avustajaa nykyistä enemmän tavatessaan ystäviä tai harrastaessaan. ystäviä tai harrastaessaan.
- Vallalla olevat stereotypiat häiritsevät nuoria: muslimityöstä tulee lähihoitaja, täältä koulusta mennään tänne kouluun, heteronormatiivisuus.
- On tärkeää saada nuoret näkemään mahdollisuutensa ja kokeilemaan erilaisia asioita.

Tutkimukset

Teemaa ei käsitelty vuonna 2014.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

Teemaa ei käsitelty vuonna 2014.

Luonto ja kestävä kehitys

Toimintakyvyn kuvaus

Nuoret ovat tietoisia ekologisen, taloudellisen ja sosiaalisen kestävä kehityksen merkityksestä. Nuorilla on oikeus käyttää luontoa oman hyvinvoinnin lisäämiseen kestäväällä tavalla. Nuoret ymmärtävät mitä biologinen monimuotoisuus tarkoittaa, miten talous ja kulutustavat vaikuttavat pidemmän aikajänteen hyvinvointiin ja mitä kestävä kehitys tarkoittaa globaalina ilmiönä. Kestävät elämäntavat ovat luonteva osa nuoren arkea.

Nostot/kehityssuunta indikaattoreista

Indikaattoritietoa ei ole, kootaan vuonna 2015.

Asiantuntijatyöpajojen nostot

Teemaa ei käsitelty asiantuntijatyöpajoissa erityisesti.

Nuorten oma kokemus

- On mukavaa, kun voi liikkua metsässä ja puistoissa; luonto ja eläimet on tärkeä voimanlähde.
- Luonto ei saa tuhota, koska se on elämälle tärkeä. Kierrättäminen ja tuunaaminen ovat tärkeitä. Samoin se, ettei kuluta turhaan.
- Joukkoliikenne on tärkeä. Kaikilla ei ole mahdollisuutta autoihin, eikä se ole tarpeenkaan kaupungissa, jos reitit ovat hyvät.

- Asiasta ei keskustelua kaveriporukassa. Asia ei ole merkityksellinen omista valinnoissa, vaikka esimerkiksi ilmastonmuutoksesta puhutaan paljon.

Tutkimus

Nuoret Helsingissä 2011 (Vesa Keskinen & Anna Sofia Nyholm):

- Reilussa kymmenessä vuodessa nuorten ympäristötietoisuus on kasvanut ja ympäristömyönteinen käyttäytyminen on yleistynyt. Ilmastonmuutoksesta on uutisoitui yhä enemmän, millä on varmasti vaikutusta ympäristömyönteisen käyttäytymisen yleistymiseen.

Erottuvat ryhmät ja tasa-arvo

Teemaa ei käsitelty .

TYÖPAJOISTA NOUSSEITA NÄKÖKULMIA NUORTEN PALVELUJEN KEHITTÄMISEKSI

Keskustelupohjaksi nuorten ohjaus- ja palveluverkoston kokoukseen ja virastojen toiminnan suunnittelulle nuorten hyvinvointikertomuksen aineiston pohjalta.

Luukuttamisesta joustaviin, nuorten tarpeisiin mukautuviin palveluihin!

Tuetaan nuoren itsensä määrittelemisen oikeutta ja kasvua omaksi itsekseen. Nuorten kohtaamisissa huomioidaan vuorovaikutustavat, joilla vahvistetaan nuorten kokemusta kuulluksi tulemisesta.

Lisätään palveluiden yhteensovittamista ja moniammatillista työotetta. Kaikissa nuorten palveluissa vahvistetaan tiedonjakoa, ammattitaitoa ohjata nuorta ja yhteistyörakenteiden kehittämistä. Yhteistyö rakennetaan nuorten tarpeista lähtöisin.

- Itsenäistä elämää aloittavien toimintavalmiuksia tuetaan yksilöllisellä tuella, tiedoilla ja ohjauksella.
- Oppimista ja koulutuspolkujen valintaa vahvistetaan kouluviihtyvyyttä lisäämällä, opinto-ohjauksella ja erilaisten oppijoiden huomioimisella. Erityishuomiota on kiinnitettävä maahanmuuttajiin.
- Myönteisiä terveystottumuksia ja elämäntapoja vahvistetaan edelleen (erityisesti toisen asteen ammatillisissa oppilaitoksissa opiskelevat).
- Syrjään vetäytyneiden erityinen tuki (esimerkiksi yksinäiset, sulkeutuneet, ei ulospäin näkyvästi oireilevat).

Nuorten taitojen ja kykyjen vahvistaminen

- Autetaan ja kannustetaan nuoria tulevaisuuden valinnoissa, kuten yhteishausassa ja ammatinvalinnassa, työnhaussa, työelämätaidoissa ja työhön liittyvissä oikeuksissa, asumiseen liittyvissä tiedoissa ja taidoissa sekä oman talouden ja rahankäytön hallinnassa.
- Nuorten tunne- ja vuorovaikutustaitoja vahvistetaan nuorten kanssa tehtävässä työssä.
- Puututaan kiusaamiseen ja häirintään.
- Autetaan nuoria saamaan työelämäkokemuksia (harjoittelu, kesätyöt).

Alueiden erityispiirteet huomioivat toimintatavat

- Nuorten aktiivisuudelle ja kyvykkyydelle annetaan tilaa (vapaaehtoistoiminnan mahdollisuudet, tilojen käyttö omaehtoiseen toimintaan, matalan kynnyksen liikuntatoiminta, asukkaiden monimuotoisten toimintamahdollisuudet). Kutsutaan nuoret mukaan tekemään yhdessä.
- Tietoa alueen tilanteesta käytetään yhteistyössä eri toimijoiden kesken nuorten toimintamahdollisuuksien vahvistamiseksi.

TIEDUSTELUT

Stina Högnabba, p. 09 310 42525
Pirjo Mattila, p. 09 310 89122
etunimi.sukunimi@hel.fi

KUVIOT JA TAITTO

Lotta Haglund

VALOKUVAT

Aleksi Poutanen

JULKAISIJA

Helsingin kaupungin tietokeskus
PL 5500 (Siltasaarekatu 18–20 A)
00099 Helsingin kaupunki

PUHELINVAIHDE 09 310 1612

INTERNET

WWW.HEL.FI/TIETOKESKUS/